

Båsen Christer Norberg sprutar skum över tankbilen som står och läcker en okänd kemikalie.

Övningar ombord – en del i ett systematiskt förbättringsarbete

Ombord på Finneagle – i trafik mellan Kapellskär och Nådendal med last av i huvudsak långtradare – genomför man övningar för att förbättra och utveckla sina rutiner. Besättningens lärande står i förgrunden när det övas ombord.

– Vi får mer kritik av att ha för lite övningar än för många, säger Karl Karell, befälhavare på Finneagle och lägger till att personal idag ställer krav på bra övningar.

Det tar inte många minuter efter att jag hälsat på Karl Karell, befälhavare på Finneagle, förrän han börjar berätta om de risker de lever med ombord på ropax-fartyg och en kemikalieolycka nyligen. Det är mycket

farligt gods av varierande slag som transporteras med långtradare mellan till exempel Sverige och Finland. Nyligen upptäckte en chaufför att hans tankbil läckte och larmade besättningen. Det blev stort pådrag och räddningstjänsten kom ut för att sanera. Avgången försenades med tre timmar och fem personer, varav en från räddningstjänsten, fördes till sjukhus. En försvarande omständighet var att reaktioner på just den här kemikalien kan dröja åtta timmar – därav den försenade avgången.

– En och en halv liter av det farliga ämnet monoklorättisyra hade läckt ut. En så liten mängd försvinner lätt bland små vattenpölar på bildäck, säger Karl Karell.

Det framgår med stor tydlighet att det

som hände ligger till grund för dagens storövning.

– Vi jobbar med att identifiera olika risker och övar dem. Visserligen förekommer brand- och livbåtsövningar i enlighet med kraven i SOLAS (Safety of Life at Sea) men det blir mindre av den typen av övningar och allt mer för att hitta sätt att hantera de nya riskerna. Det internationella säkerhetsledningssystemet (ISM) säger också att vi ska arbeta på det sättet, säger Karl Karell.

Genomgång på bryggan

Under liggetiden i Nådendal samlas hela besättningen – cirka 35 personer – på bryggan för genomgång inför övning. Styrman har förberett övningen och Karl Karell bör-

Kapten Karl Karell håller genomgång på bryggan och ger förutsättningarna för dagens övning. Andre maskinist Allan Eklund justerar det sista i utrustningen, matros Anders Lindblom är skadad och behöver hjälp, båsen Christer Norberg måste fixa skumsprutan innan han kan bekämpa utsläppet och komma åt att bära undan den skadade tankbilschauffören.

jar med att berätta om kemikalieriskerna de lever med och läckaget nyligen. Det är tydligt att kapten Karell passar på att tala om tidigare erfarenheter och en del om myndighetskrav och vad som ligger bakom dessa.

Kapten Karell målar upp bilden av att det kommer att stå en fingerad tankbil på bildäck. Scenariot och vad övningen gäller ska bli tydligt för alla oavsett om man är erfaren sjöman eller ny ombord.

– Övningen handlar om hur vi ska närma oss området där den läckande tankbilen står, hur vi ska agera där och hur vi sen lämnar området, säger kapten Karell.

Det är det personliga skyddet som ska övas. Det ska bli en test på om det man

tänkt kring kemikalieriskerna räcker. Det finns inget inslag av överraskning, att möta något oväntat eller rent av spektakulärt.

En fingerad tankbil

Efter genomgången beger sig de olika grupperna till sina stationer och arbetsuppgifter. En truck, den fingerade tankbilen med attiraljer fastsurrade runtomkring, är riggad på bildäck. Det ryker lätt från trucken. I gruppen som ska ut och ta hand om läckaget ska kemdräkterna på.

Dräkterna är otympliga men genom att alla hjälper varandra kommer de på och sitter som de ska. Ingen stressar utan ser till att allt kommer på ordentligt innan de går iväg. I inredningen pågår samtidigt

utrymning och hopsamling av passagerare. En grupp praktikanter ombord deltar som chaufförer och har uppgiften att på lite olika sätt försöka ta sig ner på bildäck. Intendenturpersonalen övar på att hindra dem.

Truckbranden ska släckas med skum. Ut med slang, fram med dunken som ska bli till skum och koppla in ejektorn på brandslangen. Inget skum kommer. De sprutar och sprutar men inget skum! Det ser otympligt och besvärligt ut att arbeta i de tättslutande och otympliga dräkterna. Teckenspråket används för kommunikationen i gruppen.

Efter en stund stänger de av vattnet, kopplar om ejektorn och provar igen. Skummet kommer omedelbart. Branden

En gaffeltruck och några tunnor får vara tankbil och det ryker från tanken. Besättningen måste veta vad som ska göra om olyckan är framme.

släcks och den fingerat medvetlöse truckföraren bärs bort.

I en av trapporna ligger en man med lite kladdigt stoff på overallen och med en järnpinne genom magen. En grupp är framme och tar hand om honom. De har skyddsmask och lufttuber men är utan kemdräkter. Det är svårt att ta till sig att den ringa mängden av rött kladd kan vara livsfarligt. Faran liknar den brandmän är utsatta för innan ett spårområde är elsäkrat. De kan stå några meter ifrån skadade ombord i ett tåg utan att kunna göra något, utan att få göra något!

I den här övningen förefaller viljan att hjälpa till så stor att det kan finnas risk att – om det varit verkliga kemikalier – de som agerar skulle utsätta sig själva för fara. Det är detta övningen ska illustrera: Det ser så lite ut – det kan väl inte vara så farligt. Dessutom liknar den fingerade kemikalien blod och har man fått ett tunt spett genom kroppen brukar det komma blod.

Öva för att lära

Efter övningen är det samling och genomgång. De som övat delar med sig en del av sina iakttagelser och kommenterar övningen. Några förslag till åtgärder lyfts fram. Förmodligen går flera därifrån med tanken väckt om de knappt synbara farorna och vilken försiktighet vissa av dessa kräver. Fler förslag till åtgärder kan komma fram i fortsatta diskussioner ombord.

– Övningar ska riggas för lärande, inte för att de ska gå bra. Det gäller att vara förberedd inför en övning, att undvika slentrian och att ha ett pedagogiskt upplägg, att vara en bra lärare och intressera besättningen ombord. I detta ingår också att förklara sammanhang, säger Karl Karell.

Nya förslag

På Finneagle har de kommit på lösningar. De har hittat en metodik där de tillsammans utvecklar det som behöver utvecklas.

– Det är alltid någon som kommer med en bra idé. Genomtänkta övningsscenarioer och utvärderingar där alla kan komma till tals underlättar för fartygsledningen att uppmärksamma och genomföra åtgärder som då blir en del i det förebyggande systematiska arbetsmiljöarbetet, säger Karl Karell och gör det tydligt att övningar handlar om att upptäcka bristerna eller svårigheterna och hitta sätt att hantera dessa. Det är ingen tvekan om att han verkligen vill att besättningen ska komma med förslag till förbättringar och skapande av fungerande rutiner.

– Vad är det jag kräver av min besättning? Var lägger jag ribban? Karl Karells svar är att det gäller att hantera riskerna och klara alla tänkbara situationer.

Det blir allt tydligare att övandet här ombord mycket handlar om att träna tankegångarna – att i mental simulering, för att använda Karl Karells begrepp, gå

igenom hur man förstår en situation, när det är dags att göra vad och liknande. Karl Karell nämner i det här sammanhanget en numera pensionerad kollega som höll igång alla sina styrmän så att de ”inte bara var passiva chaufförer”.

Vill man något blir det också något. Förväntningar på besättningen och tydligheten i att föra ut dessa förefaller vara centralt för att göra bra övningar ombord på Finneagle. Talesättet att man får det man förtjänar kan låta kaxigt men verkar passa även när det gäller att öva sjösäkerhet.

Större försiktighet

När intendent Henrik Båge får tillbaka nyckelkortet och jag tackar för en läroricke resa berättar han också om dagens övning.

– Vi kan ju inte det här, säger Henrik, och nämner att det gäller att hitta metodiken och rutinerna. Här ombord finns inte mentaliteten att andra ska öva men själv kan jag redan. Intrycket är att han med de orden fångar något väsentligt för att skapa intresse och engagemang i övningar.

En tid efter övningen berättar Karl Karell att han tycker sig uppfatta en större försiktighet nere på bildäck. Han har också fått höra att det var en bra övning, något att fortsätta med. Uttryck som ”det hade vi inte tänkt på tidigare” har förekommit. Medvetandegraden om kemrisker förefaller höjd.

TEXT & FOTO: OLA WIKANDER